

OMGEVINGSANALYSE COVID-19

Analyseperiode 11:30 uur d.d. 9 maart – 15:00 uur d.d. 10 maart

van het Ministerie van Defensie | Met input van VWS, RIVM, BZ, IenW, RVO, OCW, JenV, BZK, en SZW

10.2e

Wie is getroffen? (1 ^e ring)	Wie is betrokken? (2 ^e ring)	Wie voelt zich betrokken? (3 ^e ring)
<ul style="list-style-type: none"> Nederlanders die overleden zijn aan COVID-19. Nederlanders besmet en/of geïsoleerd in gebieden getroffen door COVID-19 Patiënten, medewerkers en bezoekers van gesloten Nederlandse ziekenhuizen Bedrijven die afhankelijk zijn van getroffen gebieden. 	<ul style="list-style-type: none"> Familie, vrienden, omwonenden van getroffen Nederlanders Werknemers en klanten van getroffen bedrijven 	<ul style="list-style-type: none"> Actieve burgers die zich (o.a. op sociale media) zorgen maken over het virus Algemeen publiek

Samenvatting

- Naast het Nederlandse crisisberaad en de lockdown in Italië, richten de media zich ook op de gevolgen voor de economie; de gevolgen voor het bedrijfsleven en het sentiment in Noord-Brabant.
- Media blijven de stemming in het land peilen, waarbij de nadruk ligt op Noord-Brabant. Hoewel Brabanders er op dit moment nuchter onder lijken te blijven, vragen veel mensen zich wel af wat de uiteindelijke gevolgen zullen zijn. 'Steeds mee Brabanders vragen zich af of het beest nog te temmen is', aldus het AD. Van een paniekstemming zou er echter nog geen sprake zijn.
- De Amsterdamse beurs beleefde maandag de slechtste dag sinds de financiële crisis in 2008. Hierbij speelt naast angst voor de gevolgen van het coronavirus ook de lage olieprijs een rol. In de media is er onder meer aandacht voor de gevolgen voor de dekkingsgraden van de pensioenfondsen.

Karakterisering berichtgeving

- Er is dinsdag veel media-aandacht voor het nieuwe coronavirus; aandacht op elke voorpagina. Dominante onderwerpen zijn nieuwe besmettingen, de nieuwe RIVM-maatregelen, de sfeer in Brabant, economische gevolgen door onder meer het coronavirus, en de ontwikkelingen in het buitenland met nadruk op Italië.
- Op de voorpagina's gaat de meeste aandacht naar de druk op de economie door het coronavirus. Zo kopt Trouw: 'Economische groei zwaar onder druk door corona en olie' en besteedt Volkskrant ook aandacht aan de 'ongekende koersval' in tijden van de corona-uitbraak. Op de voorpagina van NRC aandacht voor een vergelijking met de crisis in 2008 en aankondiging van verschillende artikelen over corona.
- AD richt zich op de maatregelen in Nederland en kopt vanochtend op de voorpagina: 'Oproep Rutte: Schud geen handen' en 'Noodaanpak voor iedereen'. Ook de Telegraaf plaatst een foto van de handdruk van Rutte met Van Dissel.
- Er is veel aandacht in zowel regionale Brabantse media als landelijke media voor de stemming in Brabant. Zo verschijnen er verschillende berichten over hoe de gevolgen van het virus in het onderwijs, het openbaar vervoer en de zorg en hoe er met de situatie wordt omgegaan. Volgens het AD is er desalniettemin van een paniekstemming geen sprake in Brabant.
- Daarnaast is er ook veel aandacht voor de extra voorzorgsmaatregelen en voorbereidingen die de zorg in geheel Nederland treft.

SISOS (Slachtoffers - Identiteiten – Schade - Oorzaken - Scenario's)

- Een bewoner van woonzorgcomplex De Guldenakker in Goirle bij wie in het weekend het coronavirus is geconstateerd is daaraan overleden. Het slachtoffer was opgenomen in het ziekenhuis in Tilburg.
- Het 5-jarig meisje uit Alphen aan den Rijn dat een week geleden het coronavirus bleek te hebben opgelopen, is weer beter, meldt de GGD Hollands Midden.

Besmettingen zorgpersoneel

- Een medewerkster van het Bravis ziekenhuis is besmet met het coronavirus.
- Ook een medewerker van het Alrijne Ziekenhuis is besmet en zit in thuisisolatie.

Besmettingen in verpleeg- en verzorgingstehuizen

- Bij een vrouw van boven de negentig in woonzorgcentrum De Watersteeg in Veghel, onderdeel van BrabantZorg, is zondag besmetting met het coronavirus vastgesteld.
- Ook bij de Leyhoeve, het grootschalige woon-/zorggebied voor ouderen in Tilburg, is een geval van corona vastgesteld. Het gaat om een van de bewoners van de zorgvleugel. De persoon in kwestie verblijft sinds zaterdag in het ziekenhuis.

Scenario's

- Het zou volgens Koopmans goed kunnen dat juist besmette mensen met milde klachten verantwoordelijk zijn voor de verspreiding van het virus. „Dan bestaat namelijk het gevaar dat je het onderschat. 'Ik ben sterk en maak me niet zo druk', zeggen mensen dan. Als ze vervolgens dan toch drukke plekken bezoeken en af en toe hoesten, kan het fout gaan.”
- Uit nieuwe berekeningen over de verspreiding van het virus in Zuid-Korea leiden onderzoekers af dat mensen die het virus bij zich dragen, maar nog niet ziek zijn, al wel andere mensen kunnen besmetten. “Dat gebeurt in een derde van de gevallen, één of twee dagen voordat ze zelf verschijnselen krijgen”, stelt UMCG-viroloog Alex Friedrich. Friedrich is ervan overtuigd dat ook Groningen aan de beurt komt. “Deze week krijgen we te maken met de eerste patiënten, dat kan niet anders”, zegt hij beslist tegen RTV Noord.

Informatiebehoefte

- Het aantal bezoekers van de website van het RIVM blijft stijgen, meldt [NU.nl](https://www.nu.nl). In totaal telde het instituut sinds half januari meer dan 23 miljoen pageviews. Daarnaast wordt het callcenter van het ministerie voor vragen over het coronavirus platgebeld. De afgelopen dagen belden er per dag gemiddeld 2.800 mensen met vragen. Top 3 meest gestelde vragen: Heb ik het coronavirus en moet ik thuisblijven? Ik maak me zorgen over mijn gezondheid, wat moet ik doen? Ik woon in Noord-Brabant, moet ik nu thuisblijven?
- Het RIVM krijgt maandag 301 telefoontjes over het coronavirus. Op social media zijn er maandag net als in het weekend heel veel berichten binnen gekomen over de aangekondigde maatregelen die inwoners van Noord-Brabant moeten nemen. Mensen willen bijvoorbeeld weten wat zij moeten doen als zij niet in Noord-Brabant wonen maar wel daar werken. Het toenemende aantal positieve testresultaten zorgt ervoor dat mensen de situatie in Nederland met de situatie in Noord-Italië gaan vergelijken. Verder was er veel aandacht voor de extra hygiënemaatregel die op maandagavond bekend werd gemaakt.
- NRCNext plaatst een artikel dat ingaat op de vraag of kinderen zomaar thuis kunnen blijven. Als een leerling op school corona heeft en een van je gezinsleden zit in de risicogroep, mag je je kind dan thuis houden? (antwoord: nee.) En als je het tóch doet, krijg je dan een boete? (antwoord: die kans is heel klein.) Op sociale media zijn veel ouders die vragen stellen en zorgen uiten over het corona-virus. Een radeloze man deelt op Twitter zelfs een screenshot van een sms-discussie met z'n ex-vrouw: hij wil dat hun zoon thuis blijft vanwege risicogevelellen op school, zij niet. Het is 'haar week', zij beslist.
- Op Twitter ook aandacht voor de positie van de zzp'er. Gevraagd wordt of er een noodfonds is in verband met het coronavirus en op welke manier zzp'ers bescherming kunnen aanvragen 'want de zzp postbode/maaltijdbezorger kan vast nergens aankloppen.'
- Als het gaat om arbeidsomstandigheden mist een thuiszorgmedewerker een RIVM-hygiënemaatregel voor artsen en zorgverleners om hun (werk)telefoon te reinigen.

Waarneembaar gedrag (schadebeperking)

Maatregelen & sfeer in Noord-Brabant

- Het kabinet vraagt inwoners van Noord-Brabant de komende zeven dagen zo mogelijk thuis te werken. Rutte denkt vooral aan kantoorpersoneel en andere mensen die hun werk ook vanuit huis kunnen verrichten. Evenementen in de provincie kunnen mogelijk niet doorgaan.

- Brabantse burgemeesters buigen zich vermoedelijk dinsdag al over de vraag welke evenementen beter kunnen worden afgelast. Het blijft wel de bedoeling dat zo min mogelijk te doen. De provincie Brabant vraagt haar medewerkers waar mogelijk van huis uit te werken.
- Alle overleggen met meer dan 25 personen worden ook afgezegd. De provincie heeft naar eigen zeggen goed in beeld wat nodig is om de continuïteit van bestuur en bedrijfsvoering zeker te stellen en die komt dan ook niet in gevaar.
- Als gevolg van het advies van het RIVM in Noord-Brabant bleven op maandag veel mensen thuis werken. Het Brabants Dagblad beschrijft hoe dat in het bedrijfsleven wordt gevoeld. Er is veel verzuim bij bedrijven en instellingen en werkgevers hebben moeite om vervanging te vinden voor zieke werknemers. Brabantse supermarkten hebben het extra druk. Winkelmanagers laten weten dat zij rekening houden met de extra drukte door grotere buffers op te bouwen. (BN De Stem.nl)
- Op sociale media is vooral aandacht voor de oproep van Rutte aan Brabanders om thuis te werken. Aan de oproep lijkt gehoor te worden gegeven.
- De politie beschermt zich extra tegen het coronavirus. Teams van de regionale eenheid Brabant Oost, die werkzaam zijn in gebieden waar coronabesmettingen zijn vastgesteld, hebben sinds kort extra beschermingsmiddelen in de surveillance-auto's gekregen. "De politie neemt passende maatregelen en we volgen de richtlijnen van het RIVM", aldus een woordvoerder van de politie die niet wenst te zeggen of mondkapjes beschikbaar zijn gesteld.

Zorgorganisaties Brabant

- In Brabant houden ook verpleeghuizen de situatie rond het coronavirus nauwlettend in de gaten. Veel instellingen geven dagelijks nieuwe informatie op hun website, en vragen bezoekers die verkouden zijn, hoesten of niezen weg te blijven bij alle zorgcentra, welzijnswinkels, zorgboerderijen, activiteitencentra en dagverzorging.
- BrabantZorg, die vanuit 35 locaties in Noord-Brabant aan zo'n 10.000 cliënten zorg levert, heeft dagelijks intern overleg over hoe om te gaan met de gevolgen van de zich ook in ons land verspreidende coronabesmettingen. Zondag testte een bewoonster van een locatie in Veghel positief op het virus.
- Conny Helder is bestuurslid van Actiz en spreekt als het om corona gaat voor in totaal 52 instellingen in de provincie Noord-Brabant. Ze zegt dat er sprake is van een "heel groot dilemma". "Aan de ene kant willen we onze kwetsbare ouderen zo goed mogelijk beschermen. Maar als medewerkers massaal thuisblijven, heeft dat direct gevolgen voor de continuïteit en de veiligheid van de zorg. Dat vergroot de toch al flinke druk op mantelzorgers. Dit is dus onze voortdurende afweging, afgaande ook op de RIVM-richtlijnen." Volgens Helder is er veel begrip onder familie, cliënten en medewerkers, maar is er ook wel onrust. "Dit is een uitzonderlijke situatie, kun je wel zeggen."
- Het Jeroen Bosch Ziekenhuis in Den Bosch doet onderzoek naar de diefstal van mondkapjes en desinfecterende handgel. Vrijdag kwam het ziekenhuis erachter dat er spullen waren verdwenen. Om te voorkomen dat er nog meer wordt weggehaald, liggen de beschermingsmiddelen nu achter slot en grendel. Het ziekenhuis beperkt in verband met de uitbraak vanaf dinsdag 10 maart bovendien de bezoektijden.

Zorg neemt maatregelen

- Nu de situatie in Italië ernstiger is dan gedacht, zijn 'de plannen naar voren gehaald'. Daarom stuurde de NVIC maandag een draaiboek 'met concrete aanbevelingen' naar alle intensive cares van Nederland voor het moment dat minister Bruins een crisis uitroept. Omdat, zo stelt het document het 'belangrijk is, dat we in Nederland op onze ic-afdelingen uniform behandelen en triëren' in tijden van crisis. (VK)
- Ziekenhuis Rivierenland in Tiel heeft naar aanleiding van de besmetting de richtlijnen voor bezoekers aangescherpt.
- Ziekenhuis Rijnstate in Arnhem annuleert alle bijeenkomsten en evenementen in maart en april.
- Zorginstelling Sensire in Varsseveld (Gelderland) vraagt medewerkers en bezoekers die na 5 maart zijn terugkomen uit Noord-Italië om twee weken thuis te blijven, ook als ze geen gezondheidsklachten hebben.
- De artsen en verpleegkundigen van Amsterdam UMC gaan vanwege het coronavirus de komende tijd niet naar congressen of andere werkbezoeken in het buitenland.
- Zorginstelling 's Heeren Loo heeft de komende weken alle evenementen tot 1 april in Schagen en Den Helder geannuleerd uit angst voor verspreiding van het coronavirus. Zo zijn de open dagen die van 16 tot en met 20 maart in Schagen en Julianadorp zouden worden gehouden afgelast.

- Woonzorgcentra in de regio zijn extra alert en verkeren in de hoogste staat van paraatheid, meldt [de Stentor](#). Vergaande maatregelen, zoals een bezoekverbod, zijn vooralsnog niet aan de orde.
- Het COA heeft bekendgemaakt dat de gezondheidstoestand van pas gearriveerde vluchtelingen in Ter Apel extra wordt onderzocht. Bij de gebruikelijke medische intake wordt extra gelet op klachten aan de luchtwegen. Ook zijn bewoners en personeelsleden op alle azc-locaties geïnformeerd over de noodzaak van en manieren om verspreiding van het virus te voorkomen.

Onderwijs

- AD.nl schrijft over een enquête onder schoolleiders van de Algemene Vereniging van Schoolleiders (AVS). Daaruit blijkt dat 25% van de scholen heeft kinderen die thuis blijven. Ruim 7% van de leerkrachten zijn thuis. 83% van de schoolleiders geeft aan maatregelen te hebben getroffen. „Er is geen paniek, maar scholen doen preventief wat nodig is. Bij een deel is dat voorzorg, maar in een aantal gevallen is er daadwerkelijk aanleiding tot maatregelen”, constateert AVS-voorzitter Petra van Haren.
- Verschillende media (De Telegraaf, Trouw, het Jeugdjournaal, Metro) plaatsten reportages over scholen en onderwijsinstellingen in Brabant. Naar schatting zitten tienduizend kinderen thuis omdat leraren het corona-advies van het RIVM hebben opgevolgd, schrijft De Telegraaf. Bij de Avans Hogeschool in Breda, Den Bosch, Tilburg en Roosendaal gaan de lessen voorlopig nog door, meldt Metro. „Maar het is lastig in te schatten hoe het er morgen bijstaat. We bekijken elk scenario wat zich kan voordoen, zowel positief als negatief”, aldus woordvoerder Serge Mouthaan.
- Schoolklassen uit Noord-Brabant die deze week een educatief programma op de planning hadden staan bij het Binnenhof in Den Haag, worden geannuleerd vanwege het coronavirus. ProDemos, de organisatie die de klassenuitjes regelt, heeft dat in samenspraak met de Tweede Kamer besloten.

Kinderopvang

- NOS meldt dat scholen en ouders in Noord-Brabant uit alle macht proberen oplossingen te vinden om kinderen op te vangen die niet naar school kunnen. Zo meldt de nieuwssite dat op de kinderopvang meestal geen plek meer is. Daarnaast wordt ook bij de kinderopvang de komende tijd geen handen gegeven.
- Meerdere tweets verwijzen naar de Duitse professor in Virologie en Microbiologie Alexander Kekulé die adviseert om direct alle kinderopvang en scholen te sluiten. De professor geeft aan dat kinderen weinig symptomen hebben maar wel besmet kunnen zijn en daardoor ook besmettelijk. De Nederlandse overheid zou te laks zijn door scholen en kinderdagverblijven open te laten.
- Op Twitter verschijnen verschillende nieuwsberichten over de versoepeling van regels door SZW om te voorkomen dat Brabantse kinderopvangcentra de deuren sluiten.

Bedrijfsleven / werktijdverkorting

- De media besteden aandacht aan de economische gevolgen door het coronavirus: de wereldhandel wordt in de war geschopt door corona. Zo is de prijs voor zeecontainers omhooggeschoten (*AD Dordtenaar*). De krant meldt verder dat het transportbedrijf Van Donge & De Roo van het UWV toestemming heeft gekregen voor werktijdverkorting.
- Bij de grote Nederlandse banken Rabobank, ABN Amro en ING zijn vanwege het coronavirus noodplannen uit de la gehaald. Op die manier proberen ze het risico op besmetting tussen personeelsleden te verkleinen zodat belangrijke bedrijfsonderdelen altijd door kunnen gaan. Zo worden medewerkers bij Rabobank en ING van belangrijke afdelingen over verschillende locaties verdeeld en werkt ABN Amro in ploegdiensten.
- De Rotterdamse haven heeft als gevolg het coronavirus last van lege plekken in opslagloodsen en veel havenarbeiders maken gebruik van de werktijdverkorting. CEO van Havenbedrijf Rotterdam Allard Castelein zegt dat het op het ogenblik zeer onduidelijk is hoe de situatie zich zal ontwikkelen. Als er straks weer in China gaat worden geproduceerd, is het nog maar de vraag hoe snel het havenbedrijf dit weer kan oppakken.
-

Luchtvaart

- RTL Nieuws meldt dat Air France - KLM door het coronavirus ‘flink is geraakt.’ In februari waren er minder passagiers aan boord, omdat er minder vluchten gingen naar Azië. Volgens de nieuwssite wordt de komende maanden de situatie nog wat erger, gegeven de verspreiding van het coronavirus naar

andere delen van de wereld en het schrappen van vluchten. “De luchtvaart en ook KLM is daarmee in een moeilijke en onzekere periode terecht gekomen”, aldus KLM-directeur Pieter Elbers.

- Politieke partijen in Den Haag én de Europese organisatie van slotcoördinatoren (EUACA) willen dat de EU vanwege het coronavirus de regels tijdelijk loslaat voor het verplicht gebruiken van start- en landingsrechten. De Europese Commissie geeft dinsdag waarschijnlijk toestemming voor een tijdelijke aanpassing van de zogenoemde slotregels op Europese luchthavens. Dat zeggen bronnen rond de Europese Commissie in Brussel.
- Diverse maatschappijen (Transavia, Ryanair) schorten vluchten naar Noord-Italië op. KLM blijft deels doorvliegen op Italië, onder meer omdat de KLM de landingsrechten niet wil verspelen.
- De IATA verwacht voor 2020 een wereldwijd verlies van 63 miljard dollar bij een beperkte verspreiding van het virus, en 113 miljard dollar verlies bij een uitgebreide verspreiding. De daling van de olieprijs biedt enig soelaas, maar maatschappijen kopen hun brandstof goeddeels tegen vooraf vastgestelde prijzen.

Spoor/openbaar vervoer

- Peters van branchevereniging OV-NL zegt dat medewerkers van vervoersbedrijven in Brabant voorlopig zelf mogen bepalen of en hoe ze een kaartcontrole doen. Reden is het coronavirus. Het geldt voor personeel van de Nederlandse Spoorwegen.
- Brabantse vervoerders zeggen tegen medewerkers dat zij bij bijvoorbeeld een verkoudheid niet hoeven te komen. Volgens Peters leidt dat niet tot problemen op bussen en treinen doordat je normaal gesproken ook in het laatste gedeelte van een griepgolf zit.
- In de rest van het land houden ov-medewerkers nog wel gewoon kaartcontroles, stelt Peters. Voor hen gelden de gebruikelijke richtlijnen van het RIVM, waar ook andere mensen mee te maken hebben.

Toerisme, beurzen en evenementen

- Ondanks de voorzorgsmaatregelen in de provincie Noord-Brabant, zegt het attractiepark de Efteling nog geen gevolgen te zien van de uitbraak. De cijfers zijn ‘zoals verwacht’ en de directie laat weten geen last te hebben van personeelsgebrek.
- FvD, 50-Plus en GroenLinks hebben bijeenkomsten/congressen afgeblazen.
- Het festival Kingsworld, dat op Koningsdag zou worden gehouden in Den Haag, is afgelast.

Laboratorium waarschuwt voor tekorten

- Laboratorium Microvida in Roosendaal waarschuwt voor tekorten: "Sommige middelen zoals swabs, staafjes om slijmmonsters mee af te nemen, zijn bijna niet meer verkrijgbaar. We proberen ze uit alle hoeken en gaten te halen. Ook wordt er in het netwerk gekeken wie wat heeft en wie iets kan missen. We doen ons best, het is niet anders [...] Dit moet géén drie maanden gaan duren", zegt medisch directeur en arts-microbioloog Bram Diederens.

Sport

- De KNVB brengt diverse scenario's in kaart voor het geval de autoriteiten extra maatregelen nemen naar aanleiding van het nieuwe coronavirus. De clubs uit de eredivisie en de Keuken Kampioen Divisie komen morgen bij de KNVB bijeen voor een crisioverleg. Komend weekend spelen de Brabantse clubs in de eredivisie allemaal thuis tegen clubs uit het noorden, waar nog weinig besmettingen zijn.

Buitenland / Internationaal

- In Italië is gisteravond voor het gehele land een beperking van de bewegingsvrijheid ingegaan, behalve voor werk en in noodgevallen. Ook zijn alle (sport)evenementen afgelast. Treinen en bussen blijven wel rijden. Scholen en universiteiten in Italië waren al gesloten, maar die maatregel is verlengd tot en met 3 april. De afgelopen dagen was in de zuidelijke regio's van Italië onrust ontstaan over het grote aantal mensen uit het noorden dat naar het zuiden reisde, waar tot nu toe minder besmettingen zijn.
- De regeringsleiders van de 27 EU-landen overleggen dinsdag over het coronavirus. EU-president Charles Michel heeft een conference call, een telefonische vergadering, op touw gezet om de inspanningen te coördineren, meldt hij op Twitter. Hij had daarvoor al een raadpleegronde gemaakt.
- Xi Jinping heeft Wuhan bezocht. Volgens de [NOS](#) wil China daarmee laten zien dat het de epidemie onder controle heeft. Het bezoek is extra opvallend omdat Xi tot de risicogroep behoort aangezien hij op leeftijd is en rookt, aldus de NOS.

- Israël heeft aangekondigd dat iedereen die het land binnenkomt twee weken in quarantaine moet. De maatregel blijft minstens twee weken van kracht is en geldt voor alle reizigers, ongeacht uit welk land ze komen (o.a. [Telegraaf](#), [Volkskrant](#), [ND](#)).
- De Spaanse regering heeft aangekondigd dat alle scholen in de zones die het meest getroffen zijn door het coronavirus gesloten blijven. Het gaat onder meer om scholen in en rond Madrid ([AD](#)).
- Alle duels in de eredivisie het Franse voetbal worden in ieder geval tot 15 april zonder publiek afgewerkt. Dat is ook het geval bij de wedstrijd die de Nederlandse voetbalsters vandaag spelen op het vierlandentoernooi in Frankrijk ([de Volkskrant](#)).
- Het VK ziet vooralsnog geen redenen om grote sportevenementen af te gelasten ([Telegraaf](#), [AD](#)).
- Twee Nederlandse toeristen op de Canarische Eilanden zijn besmet geraakt met het coronavirus. De twee zitten in isolatie en blijven binnen, maar maken het relatief gezien goed, aldus o.a. [De Telegraaf](#) en [AD](#).

Betekenisgeving

Reacties op aanpak Nederlandse overheid

- Arts-microbioloog Marc Bonten van het UMC Utrecht zegt de oproep van het kabinet om geen handen meer te schudden en (aan Brabanders) om zo veel mogelijk thuis te werken goed te begrijpen. “We moeten een grote epidemie voorkomen.”
- Hoogleraar infectiepreventie en medisch microbioloog Andreas Voss: “Handen zijn een primaire bron om het coronavirus door te geven. Het is daarom een goed teken om de bevolking ervan bewust te maken dat ze belangrijke risicomomenten moeten vermijden. Niet voor niets hebben veel ziekenhuizen en doktersposten al eerder besloten dat ze geen handen meer geven”, aldus Voss.
- In zijn column voor NRC schrijft Tom-Jan Meeus dat Den Haag graag het hoofd in de wind gooit in tijden van crisis. Volgens Tom-Jan Meeus zit in de coronacrisis een ‘boeiende politieke logica verborgen’; “deze hele crisis schrééuwet om internationalisme.” “Maar je denkt ook: voor constructieve politici kan het toch niet ingewikkeld zijn om uit te leggen dat juist deze crisis, waarin vooral ouderen gevaar lopen, alleen is te bestrijden met samenwerking. Samenwerking in het binnenland, samenwerking met het buitenland, samenwerking in de wetenschap. (...) Het is lang geleden dat een crisis, hoe ongemakkelijk ze ook is, zoveel kansen bood aan het anti-populisme.”
- VK-columnist Sheila Sitalsing: “En nu mogen we geen handen meer schudden. De premier deelde het mee met de nonchalance die hij bewaart voor onbeheersbaar grote zaken waar hij geen greep op heeft - verloren bonnetjes, de kosten van de koning, alles op het ministerie van Justitie, alles met de Belastingdienst. Dat deed hij nogal plompverloren tijdens een grote coronapersconferentie, in een rijtje dingen als handenwassen, niezen in de elleboog en papieren zakdoekjes gebruiken. 'Heel huiselijk', noemde hij het rijtje, 'simpele maatregelen’.”
- Chinezen vinden dat Europese landen te laat zijn met het doorvoeren van preventieve coronamaatregelen. “Ik heb het gevoel dat Nederland niets doet tegen het coronavirus. Ze zijn net zo laks als de autoriteiten in Wuhan aan het begin waren”, aldus de 32-jarige Jingya Lin.

Zorgcapaciteit

- De situatie in Italië roept volgens Volkskrant de vraag op: hoeveel coronapatiënten kunnen de Nederlandse ziekenhuizen aan?
- Diederik Gommers, voorzitter van de Nederlandse Vereniging voor Intensive Care (NVIC) denkt niet dat het zover zal komen dat Nederland ver boven de drieduizend patiënten zal uitkomen. Mochten straks alle ic-bedden vol liggen met corona-patiënten, naar de huidige schatting dus bij zo'n 12 duizend coronagevallen, dan 'moet je keuzen gaan maken wie er voor zorg in aanmerking komen', zegt Gommers. 'Je moet dan kiezen wie de grootste kans op overleving heeft, het lijkt dan meer op een oorlogssituatie.' Artsen zullen dan voor pijnlijke keuzen komen te staan. In het protocol stelt de intensive care-vereniging voor iedereen van boven de 80 niet meer op te nemen. Hetzelfde geldt voor mensen met kanker en een slechte prognose, voor patiënten na een langdurige reanimatie, voor verkeersslachtoffers voor wie het er slecht uitziet. Dat is in Nederland nog nooit voorgekomen, benadrukt Gommers. 'Maar als wij dit soort medisch-inhoudelijke plannen maken, moeten we ze wel met de maatschappij delen.'
- 'Als het aantal coronaviruspatiënten in ons land toeneemt, maak ik mij zorgen of er voldoende IC-bedden zijn.' UMCG-viroloog Alex Friedrich heeft twijfels over de beschikbare verpleegcapaciteit voor ernstig zieke coronapatiënten die aan de beademing moeten.

Duiding besmettingen Nederland

- 'Het lijkt een groot mysterie: de corona-uitbraak in Noord-Brabant. De provincie begint zich meer en meer te ontwikkelen tot een brandhaard van het virus in Nederland.' (De Telegraaf)
- Van een steeds groter deel van de coronapatiënten is onduidelijk waar zij het virus hebben opgelopen. Viroloog Bart Haagmans van het Rotterdamse Erasmus MC noemt deze stijging 'verontrustend'. "Als je er pas later achterkomt dat je het virus bij je draagt, heb je ongemerkt anderen kunnen besmetten."
- Viroloog Marion Koopmans wijst op de mogelijke rol van carnaval [met oog op besmettingen in Brabant]. "Daar komen er natuurlijk veel mensen bij elkaar. Uiteindelijk hoeft er maar één besmet persoon in een stampvolle kroeg te zitten om het virus fors te verspreiden." En in die gevallen kan het lastig te achterhalen zijn door wie je besmet bent.

Stemming in Brabant

- Steeds meer Brabanders vragen zich af of het beest nog wel te temmen is. Het akelige besef dat bij een flink deel van de Brabantse coronapatiënten (nog) geen bron gevonden kan worden, voedt het onbehagen, schrijft AD.
- AD: "De omstanders op het station lachen een beetje besmukt. Mondkapjes? In Tilburg? Nergens voor nodig, toch? De reactie zegt iets over de Brabantse volksaard. Als je gewoon even lacht en een relativerende grap maakt, weegt het wereldleed direct een stukje minder zwaar. Wanneer een van de klanten in de boekhandel kucht, duikt de medewerkster dus pardoos weg onder de kassa. Hilariteit alom. Toch is de luchtigheid deels ook schijn, een klein vernislaagje op een onderwerp dat de mensen in het zuiden wel degelijk bezighoudt - en zorgen baart."
- Van een paniekstemming is geenszins sprake [in Noord-Brabant], al houdt supermarktketen Albert Heijn wel rekening met extra drukte in de winkels. Het bedrijf meldt dat klanten sommige producten meer kopen dan normaal. (de Volkskrant)
- 'Complimenten aan alle Brabanders die nuchter blijven en hun verantwoordelijkheid nemen bij verkoudheid, hoesten of koorts thuis te blijven', laat de Veiligheidsregio Midden- en West-Brabant maandag weten. 'Samen beschermen we de mensen om ons heen.' (de Volkskrant).

Reacties op besmettingen zorgpersoneel

- Wie deze maandag de enorme hoeveelheid auto's op het parkeerterrein van ziekenhuis Adrz in Goes ziet, zou niet zeggen dat een medewerker diezelfde ochtend positief is getest op het coronavirus, schrijft PZC. Bezoekers reageren over het algemeen nuchter op de situatie. "De koning gaat toch ook gewoon naar Indonesië?"

Economische gevolgen

- Premier Rutte wil nog geen 'drastische maatregelen' nemen om de effecten van het coronavirus op te vangen. De regeringscoalitie noemt de situatie rondom de economische gevolgen van het coronavirus 'zorgelijk', maar vindt het nog geen tijd voor noodmaatregelen. Volgens premier Rutte staat Nederland er voorlopig goed voor. Premier Rutte wijst op de "historisch lage werkloosheid, de lage staatsschuld, het begrotingsoverschot. We kunnen echt een klap hebben". (De Telegraaf).
- APG vindt de impact op de economie nog niet zodanig 'dat we denken dat het aanpassen van het herbalanceringsbeleid aan de orde is'.
- *De Telegraaf* wijst er op dat de dalende rente en hypotheekrente goed nieuws is voor huizenkopers. Een hypotheekdeskundige verwacht echter nog niet dat de huizenprijzen onder druk komen, omdat de vraag nog altijd veel groter is.
- Beursanalist Corné van Zeijl laat aan WNL weten dat hij zich niet al te druk maakt. "Het is een tijdelijke dip. We kunnen tijdelijk geen iPhones kopen omdat er geen toelevering is, we gaan tijdelijk niet naar de bioscoop of het restaurant. Dat gaat allemaal gevolgen hebben, maar als straks die angst weer over is na een aantal maanden, dan zul je zien dat het naar een normale gang van zaken gaat. Dan kunnen we weer verder kijken." Volgens Zeijl is het vooral belangrijk dat de overheid ervoor zorgt dat mensen niet hun baan verliezen als gevolg van de crisis. Hij noemt de tijdelijke werkloosheidswet van de overheid al een goede maatregel om dit te voorkomen. (WNL)
- Op social media is de aandacht voor de economische gevolgen van het coronavirus toegenomen. Het bericht van premier Rutte dat het kabinet geen noodzaak ziet voor extra maatregelen, wordt veel gedeeld. Twitteraars stellen veel vragen bij deze keuze. Ze verwijzen daarbij naar de effecten van COVID-19

Financiële markten

- De Amsterdamse beurs beleefde op maandag de slechtste dag sinds de financiële crisis sinds 2008. De AEX verloor maandag 7,7 procentpunten. Volgens Valentijn van Nieuwenhuijzen van vermogensbeheer NNIP komt zo'n groot verlies zelden voor op Nederlandse beurzen. "Het is overduidelijk dat angst en emotie een grote rol spelen in het marktgedrag van beleggers". Vooral banken, verzekeraars en olieaandelen deden het maandag erg slecht op de beurzen.
- Op maandag openden de Amerikaanse beurzen diep in de min. Om de markt af te koelen werd de handel 15 minuten stilgelegd. Het is de eerste keer sinds de financiële crisis van 2008 dat de handel op Wall Street werd stilgelegd. Naast de angst voor het coronavirus is ook de lage olieprijs de oorzaak van de wereldwijde paniek op beurzen.

Pensioenen

- In de media weer aandacht voor de gevolgen van het coronavirus voor de dekkingsgraden van pensioenfondsen. Maandag zakten de beurzen in. *De Telegraaf* en *FD* schrijven dat het vermogen van de pensioenfondsen hierdoor onder druk staat. Daarnaast komen de pensioenverplichtingen hoger uit door de lage rekenrente.
- Volgens Aon staat het gemiddelde pensioenfonds nu nog maar op een dekkingsgraad van 92%. Daarmee dreigen opnieuw kortingen op miljoenen pensioenen (*FD*, *BNR Nieuwsradio*). Wel schrijft *FD* dat volgens actuaaris Marc Heemskerk er nog geen reden is voor paniek. Het 'actiemoment' voor pensioenfondsen is immers pas eind van dit jaar.
- *Haarlems Dagblad* zegt dat het voor pensioenfondsen 'bar slechte dagen [zijn]'. Het vermogen staat zwaar onder druk doordat aandelen harde klappen krijgen. Maar ook de pensioenverplichtingen drukken steeds zwaarder. Die moeten immers berekend worden met de markttrente, aldus de krant.

Nepnieuws

- NRC onderzocht de mate waarin berichtgeving over het coronavirus wordt getroffen door nepnieuws. Van de twintig populairste Nederlandstalige berichten over corona die op sociale media rond gaan bevatten er zestien feitelijk juiste informatie, veelal afkomstig van gevestigde media.
- Drie berichten in de top-20 zijn ronduit misleidend. De populairste daarvan suggereert dat de WHO, de farmaceutische industrie en Bill Gates belang hebben bij de verspreiding van het virus.
- Peter Burger, docent RUL en nepnieuws-expert ziet in Nederland een 'buitensporige hoeveelheid' vervalste screenshots van bestaande berichten van nieuwsorganisaties en gezondheidsinstellingen.
- Volgens Burger kunnen er economische motieven achter de vervalsingen zitten, bv om de verkoop van mondkapjes op te schroeven. Ook het verzamelen van volgers verzamelen kan een reden zijn. 'Je kunt je bereik op die manier razendsnel vergroten, om vervolgens een heel andere politieke boodschap of ideologie onder dat publiek te verspreiden, aldus Burger.

Gevolgen wereldwijd

- De Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling (Oeso) stelt dat nu het coronavirus zich verdiept, het geen zin meer heeft om een maandelijks barometer van de economie te publiceren. De uitspraak van Oeso geeft aan in welke onzekere situatie de wereldeconomie zich bevindt als gevolg van het coronavirus, zegt het Financieele Dagblad. Oeso-lidstaten zijn volgens de organisatie momenteel niet in staat te berekenen hoe het coronavirus zich gaat verdiepen en welke gevolgen dit kan hebben. Oeso hoopt op 8 april een nieuwe uitgave te kunnen publiceren. (Het Financieele Dagblad)
- Het Internationaal Monetair Fonds (IMF) pleit voor gerichte maatregelen om huishoudens, bedrijven en financiële markten die in de problemen zijn door het coronavirus te ondersteunen. Dit laat hoofdeconoom Gita Gopinath in een blog op de site van het IMF weten. Als voorbeeld noemt Gopinath de maatregelen van de Italiaanse overheid als inkomenssteun aan ontslagen werknemers en het oprekken van de termijnen om belasting te betalen. Ook centrale banken moeten kunnen inspringen als het nodig is, meent de hoofdeconoom. Zo kunnen zij via renteverlagingen en opkopingsprogramma's het vertrouwen van de consument winnen. Overheidsinvesteringen kunnen helpen om de vraag in de markt te stimuleren. (ANP)
- WHO-topman Tedros Adhanom Ghebreyesus waarschuwt dat door het groeiende aantal coronavirusgevallen een pandemie dichterbij komt. Wel zou het de eerste pandemie in de geschiedenis zijn die beheersbaar is. 'We zijn niet overgeleverd aan de genade van het virus.' Ghebreyesus noemt het bemoedigend dat Italië met 'agressieve maatregelen' komt om de uitbraak te beheersen ([Telegraaf](#)).

